

ZÁMBÓ PÉTER: A HATÁRŐRSÉG LEHETŐSÉGEI, FELADATAI A KÖZBIZTONSÁG FENNTARTÁSÁBAN

Előadásomban a teljesség igénye nélkül, a meghirdetett témához kapcsolódva, a komplex biztonságról és a határőrség szervezetéről, feladatairól, a hatékonyabb működése érdekében javasolt változtatásokról kívánok szólni.

A rendvédelmi szervek alkalmazottai részvételével megtartott tudományos rendezvények jelentőségét növeli, hogy olyan személyeknek biztosítja a véleménynyilvánítási szabadságot, akik a mindennapi munkájukat szigorú alá-fölérendeltségben, törvényi és szabályzati előírások alapján végzik. Közismert, hogy a szolgálati törvény hatálya alá tartozó hivatásos állományúnak az írásban megerősített jogszabálysértő parancsokat is végre kell hajtani és általában tilos a parancs bírálata.

A tudományos munka szabadságának szükségessége elengedhetetlen a jelen rendezvény témáinak megvitatásához, ha hasznosítható, szervezeteken átnyúló ajánlásokat akarunk megfogalmazni mind a szűkebb szakmai vezetés, mind a társadalmi folyamatokat alakító gazdasági-, politikai-, önkormányzati vezetők és civil szervezetek részére.

Mára világossá vált, hogy a demokrácia kiszélesedése nem járt együtt az állampolgárok biztonságérzetének erősödésével, sőt a statisztikai adatok azt mutatják, hogy a bűnözés az elmúlt évtizedben robbanásszerűen növekedett. Ahhoz, hogy a rendvédelmi szervek megfeleljenek a velük szemben támasztott társadalmi elvárásoknak világosan megfogalmazott célkitűzések szükségesek.

A biztonság magában foglalja az egyéneket, csoportokat, a vagyont, a tulajdon és az állam szuverenitásának védelmét. A fenyegetettség nélküli állapot elérését komplex módon jelentkező veszélyforrások akadályozzák és a negatív tendenciák hatása hatványozottan jelentkezhet a lakosság közérzetében. Úgy gondolom a biztonságot is komplex módon kell értelmeznünk, mint több szervezet tevékenységének végeredményét, akkor és csak akkor van esély a közhangulat eredményes javítására.

A kormány álláspontja szerint a lakosság biztonságérzetének növelése nemcsak és elsődlegesen nem bűnüldözési feladat, hanem társadalmi cél, amely összefogást igényel. Ennek az álláspontnak megfelelően *„közbiztonságon a kormány az állampolgári jogok és kötelezettségek gyakorlati, folyamatos érvényesítésének biztonságát érti. Azt, hogy mindennapi rendes tevékenységében senkinek sem kell súlyos veszélyekre számítani, és ha ilyenek mégis bekövetkeznek, akkor az állampolgár gyors és biztonságos segítségre lel az állam erre hivatott szerveinél. A közbiztonságot érintő stratégiai célok középpontjában a komplex biztonság áll, amely a megélhetés biztonságát, a szociálpolitikai, egészségügyi, közegészségügyi biztonságot, a kulturális ellátottsághoz való jogot, köz-, és magánterületeinek rendjét, a társadalom erkölcsi normáihoz és elvárásaihoz való alkalmazkodást jelenti. Ide soroljuk a haza megnyugtató védelmét, az idegen hatalmak illegális adatszerzésének megakadályozását, valamint a terrorizmus, a tömeges migráció, kábítószer és fegyvercsempészség elleni védekezést.”*(kormányprogram)

A fenti célrendszer megvalósításának folyamatában jelentős feladatok hárulnak az Európai Unió követelményeinek megfelelő Magyar Határőrségre. Az EU külső határainak

kulcsszerepük van a mindenki által óhajtott szabadság, biztonság, és jog térségének meghatározásánál és védelménél.

A határok ellenőrzése és őrzete hozzájárul a személyek szabad áramlásának lebonyolításához, továbbá a polgárok védelméhez a biztonságot fenyegető veszélyek ellen.

A külső határok ellenőrzése az illegális bevándorlás elleni harcnak is lényeges eleme. A több mint egy évtizedes szervezet fejlesztés eredménye, hogy a kor kihívásainak megfelelő jövőképpel rendelkezünk: *„A Határőrség egy folyamatos megújulásra képes, egységes, racionális struktúrájú, állami finanszírozású, alapvetően centrális felépítésű, a tevékenységi köröknek megfelelően tagolt, önálló, a jogellenes cselekmény elkövetés mindenkori formáihoz alkalmazkodva, de alapvetően preventív tevékenységre építő, az EU elvárásoknak megfelelően képes szervezet.”*¹⁸⁷

A Határőrség szervezeti fejlesztésénél az EU elvárásain túl meghatározó szempontok voltak a közép és hosszú távra prognosztizált közbiztonsági és katonapolitikai veszélyforrások:

- a Nyugat-Európába irányuló migráció
- gazdasági érdekből motivált, hazánkba irányuló tömeges bejutási szándék
- a gazdasági-politikai problémák hatására kialakultak a szervezett, maffiaszerű bűnelkövetés feltételei
- törekvések az állami alkalmazottak korrumpálására, a pénzmosás, a bűnözői tevékenység legalizálására
- erősödő vallási, etnikai, politikai feszültség
- hazánk elleni titkosszolgálati tevékenység
- természetkárosítás, ipari katasztrófák veszélye
- bűnügyi helyzet és a lakosság biztonságérzetének romlása
- „különleges helyzetű” migránsok számának növekedése
- menekültügyi szűkséghelyzet
- konfliktushelyzet.

A szervezetnek képessé kellett válni olyan hatékony rendvédelmi és rendészeti jellegű fellépésre, amely garantálja a határterületen a biztonság és közrend fenntartását kizárólag saját erői és eszközei alkalmazásával.

A Határőrség kettős-rendeltetésű, sajátos jogállású és szervezetű fegyveres szerv, amely a haza katonai védelmét a fegyveres erőkre, a határrendészeti feladatait a határőrizetre és a Határőrségre vonatkozó törvények, illetve más jogszabályok alapján hajtja végre. Rendészeti feladatkörében őrzi az államhatárt, ellenőrzi a határforgalmat, fenntartja a határrendet, ellátja a bűnüldözési, idegenrendészeti, szabálysértési és államigazgatási feladatait, valamint közreműködik egyes menekültügyi feladatok ellátásában.

A Határőrség szervezete a jogszabályokban meghatározott feladatok végrehajtását biztosító szolgálati ágakra és szolgálatokra, valamint a szervezet működését biztosító szakszolgálatokra tagozódik. Központi szerv a Határőrség Országos Parancsnoksága, területi szerv a 10 Határőr Igazgatóság, helyi szervek a 75 határőrizeti-, 48 határforgalmi kirendeltség. 1998. áprilistól sorkatona már nem teljesít szolgálatot a Határőrségnél.

¹⁸⁷ Teke András: EU-csatlakozás, stratégiai tervezés, a Határőrség

2001. év főbb mutatói:

- 120200 intézkedés
- 87.5 millió személy, 30.7 millió jármű ellenőrzése /HFK
- 33500 fő visszairányítás
- 26321 jogellenes cselekmény
- 16300 migrációs cselekmény
- 13200 tiltott határátlépés és kísérelt
- 573 embercsempészet
- 2550 közokirat hamisítás
- 7700 fő kiutasítás
- 2600 fő kitoloncolás
- 2029 fő körözött személy elfogása
- 1630 db közlekedés rendészeti szabálysértés
- 3220 fő külföldiek rendészetével kapcsolatos szabálysértés
- 344 fő jogellenes belföldi tartózkodás
- 338 fő egyéb szabálysértés
- 189 fő egyéb bűncselekmény

A Határőrség feladatai végrehajtása során együttműködik (Hór. tv. 37. §):

- a Magyar Honvédséggel
- a Vám- és Pénzügyőrséggel
- a büntetés-végrehajtás szerveivel
- a menekültügyi szervekkel
- a nemzetbiztonsági szolgálatokkal
- a környezetvédelmi és természetvédelmi hatóságokkal
- más állami szervekkel
- a helyi önkormányzatokkal és azok hivatalaival
- a gazdálkodó szervezetekkel
- a társadalmi szervezetekkel
- az állampolgárokkal és azok közösségeivel
- más államok határrendészeti szerveivel.

Az együttműködés főbb területeit és tartalmát a társ szervek, szervezetek, szolgálatok vonatkozásában az azok alaprendeltetéséből fakadó közös, hasonló, vagy egymás tevékenységét kiegészítő, kiegészítő feladatok megszervezése, összehangolása, végrehajtása, kölcsönös előnyök biztosítása, az esetleges párhuzamosságok megszüntetése, a hatásköri ütközések kiküszöbölése, a végrehajtás technológiai rendjének egyeztetése képezik. A lakossággal, önkormányzatokkal, a társadalmi és gazdasági szervezetekkel az együttműködés tartalmát a hatáskörbe utalt feladatok végrehajtásának támogatása határozza meg, tartalma alapvetően a kölcsön információcserére alapul.

A kormányprogram többek között így fogalmaz: „.. Előtérbe kerülnek a rendőrségi és titkosszolgálati eszközök, a jelenleginél kezdeményezőbb, aktívabb szerepvállalás, mely szakszerűséggel párosul. Az egyes rendészeti szervek munkája csupán a többiekkel szoros kapcsolatban és együttműködésben lehet hatékony.”

A határőrizetről, és a Határőrségről szóló törvény alapján a Határőrség szabálysértési hatóságként jár el a külön jogszabályban meghatározott szabálysértések elkövetőivel szemben. Sajnálatos azonban, hogy a vonatkozó kormányrendelet jelenleg még a Rendőrséget nevesíti csak az államhatárral kapcsolatos szabálysértések esetén eljáró hatóságként (tiltott határátlépés, úti okmánnyal kapcsolatos szabálysértés, határrendészeti szabálysértés, határjel-hamisítás és jelrongálás).

Gyakorlati tapasztalatok alapján indokolt lenne különválasztani a társadalomra veszélyt jelentő illegális migránsok körét, a társadalomra csekély fokban veszélyt jelentő külföldiek által elkövetett szabálysértésektől. Amennyiben a Határőrség részére biztosítva lesz a megfelelő hatáskör egyszerűbb, gyorsabb lehet az eljárás. Célszerűnek és szükségesnek tartjuk a helyszíni bírságolási jogkör kiterjesztését is, mert a határ- és mélységi ellenőrzések során számtalan olyan szabálysértést fednek fel határőreink, amelyek nem tartoznak az illegális migrációhoz.

A belső határokon a határellenőrzés megszüntetésével, a mélységi ellenőrzések intenzitásának növekedésével párhuzamosan az alábbi szabálysértési jogkörök biztosítását látjuk indokoltnak:

- vasúti szabálysértés
- műszaki vizsgálat elmulasztása
- külföldi illegális foglalkoztatásának elősegítése
- koldulás
- gyermekekkel koldulás
- tiltott kéjtelgés
- jogosulatlan vadászat
- engedély nélküli fakitermelés
- valótlan bejelentés
- közbiztonságra különösen veszélyes eszközzel kapcsolatos szabálysértés
- gépjármű közlekedéssel összefüggő okmányokkal elkövetett szabálysértés
- érvénytelen hatósági engedéllyel vagy jelzéssel való közlekedés
- jogosulatlan idegenvezetés
- jogosulatlan utazásszervezés, utazásközvetítés
- magán szálláshely szabálytalan hasznosítása.

Az EU országaiban (Németország, Franciaország, Olaszország..) tapasztalt gyakorlathoz hasonlóan, a komplex biztonság hatékony érvényesítését segítően a Határőrség bűnüldözési feladatainak újra gondolása, bővítése. Természetesen nem kizárólagos nyomozási hatáskörrel beszélek, csak kifejezetten azon ügyekről, amelyeket a Határőrség észlel, vagy a feljelentést, bejelentést a Határőrségnél teszik meg.

Megítélésünk szerint az alábbi bűncselekmények tekintetében indokolt szakmailag a nyomozásra való felhatalmazás:

- közlekedés biztonsága elleni bűncselekmény
- vasúti, légi vagy vízi közlekedés veszélyeztetése bűncselekmény
- légi jármű hatalomba kerítése
- személyi szabadság megsértése
- emberkereskedelem
- visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel

-
- visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerrel
 - fegyvercsempészet
 - bünszervezetben részvétel
 - visszaélés okirattal
 - egyedi azonosító jel meghamisítása
 - visszaélés kábítószerrel
 - jármű önkényes elvétele
 - visszaélés radioaktív anyaggal
 - visszaélés nemzetközi szerződés által tiltott fegyverrel
 - visszaélés méreggel.

A Határőrség munkáját, feladatrendszerét, felszereltségét, személyi állományának felkészültségét az EU szakértői az elmúlt években folyamatosan felügyelték, véleményeikkel, javaslataikkal segítették. A bizottsági jelentésekben elismeréssel szólnak a szervezet kultúrájáról, eredményességéről, amellyel hozzá járul az állampolgárok biztonságérzetének javításához és a közbiztonság fenntartásához.

A szervezetünk képes a környezeti változásokra gyorsan és hatékonyan reagálni, a magyar és európai rendvédelmi elvárásoknak megfelelni, a jövőben kialakításra tervezett Európai Unió Határőrség munkájában részt venni.